

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

Świętowanie Niepodległości Komunikat z badań jakościowych

Informacja o badaniu

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

Kontekst

Zgodnie z wynikami badań z 2016 roku zrealizowanymi na potrzeby Wieloletniego Programu Rządowego „Niepodległa”, tylko 12% Polaków w ciągu ostatniego roku uczestniczyła w obchodach świąt państwowych, zaś ponad połowa z nich (51%) zadeklarowała, że nie obchodzi Święta Niepodległości w szczególny sposób. Jednocześnie z tych samych badań wynika, że wiele form obchodów wzbudza ich zainteresowanie.

Cel

Chcieliśmy się dowiedzieć, jakie są bariery, które powodują, że osoby zainteresowane historią Polski nie biorą udziału w obchodach świąt państwowych. Mieliśmy na celu poznanie również motywacji osób, które aktywnie w nich uczestniczą. Mamy nadzieję, że wyniki będą inspiracją do wypracowywania pomysłów, które mogą zainteresować również osoby mało lub w ogóle niezaangażowane.

Etapy badania

W ramach projektu została zrealizowana jakościowa część badania. Tuż po 11 listopada rozpocznie się realizacja części ilościowej - ogólnopolskiego sondażu przeprowadzonego na reprezentatywnej próbie za pomocą wywiadu telefonicznego (CATI).

Informacja o części jakościowej badania

Warszawa 3 dyskusje (FGI)	Skarżysko-Kamienna 3 dyskusje (FGI)
Osoby biorące aktywny udział w świętach państwowych, grupa młodsza, wiek: 18-35 lat	Osoby biorące aktywny udział w świętach państwowych, grupa młodsza, wiek: 18-35 lat
Osoby biorące aktywny udział w świętach państwowych, grupa starsza, wiek: 36-65 lat	Osoby biorące aktywny udział w świętach państwowych, grupa starsza, wiek: 36-65 lat
Osoby zainteresowane historią Polski, w ogóle lub w niewielkim stopniu biorące udział w obchodach świąt państwowych, osoby w różnym wieku	Osoby zainteresowane historią Polski, w ogóle lub w niewielkim stopniu biorące udział w obchodach świąt państwowych, osoby w różnym wieku

- W ramach części jakościowej przeprowadziliśmy 6 zogniskowanych wywiadów grupowych.
- Każdy z wywiadów trwał 2h.
- Wywiady zostały przeprowadzone w październiku 2017 r.:
23-24.10: Warszawa
26-27.10: Skarżysko-Kamienna.
- N=7-8 osób

Święta państwowe – z czym są kojarzone?

Chmura wyrazów zawierająca słowa użyte przez badanych do opisu pierwszych, spontanicznych skojarzeń ze „świętem państwowym”. Im większa czcionka, tym częściej dane słowo się pojawiało.

Święta państwowe kojarzą się z różnymi, częściowo sprzecznymi ze sobą emocjami i wartościami

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

Najważniejsze grupy emocji i wartości, powtarzających się w wypowiedziach badanych, to:

Wybrane
zdjęcia
wskazywane
przez badanych
jako kojarzące
się ze
„świętami
państwowymi”

Pamięć, zaduma,
wdzięczność, smutek

Wspólnota, jedność,
bycie razem

Wolność, swoboda

Radość, feta, zabawa

Podziały, konflikty,
zamieszki, brak wspólnoty

Dzień wolny, czas z rodziną,
spokój, odpoczynek

Duma, podniosłość,
tożsamość, ciągłość

Dominującym oczekiwaniem wobec obchodów świąt państwowych jest budowanie jedności i wspólnoty

Niezależnie od tego, czy badani mówili w kontekście świąt o jedności, czy raczej o ujawniających się wtedy podziałach i konfliktach, to właśnie poczucie wspólnoty z innymi jest tą wartością, którą święta państwowe powinny ich zdaniem wzmacniać.

Co to znaczy aktywnie obchodzić święta państwowe? (1/3)

Aktywne świętowanie w rozumieniu tych, którzy obchodzą święta państwowe, to przede wszystkim wyjście z domu, udział w obchodach, bycie z innymi. Respondenci podkreślali też wagę refleksyjnych form: uświadamianie innym sensu obchodów, upamiętnienie, oddanie szacunku, hołdu.

*Samo słowo „aktywność”-
zrobienie czegoś. Nie tak, że
śpię do 15.00 i oglądam tv.
Wyjście, ruszenie się, jakaś
reakcja.*

FGI Warszawa, 18-35 lat,
aktywnie świętujący

*Upamiętnienie. Trzeba oddać szacunek
tym osobom, które wcześniej walczyły,
czy to była I wojna czy II czy ten okres,
kiedy zaistniała Solidarność.*

FGI Skarżysko-Kamienna, 36-65 lat, aktywnie
świętujący

*Uświadamianie ludziom, co dane
święto znaczy, od czego to święto
jest. Tak jak ludzie zobaczą przez
okna no idą, ale po co idą,
dlaczego idą?*

FGI Skarżysko-Kamienna, 18-35 lat,
aktywnie świętujący

Co to znaczy aktywnie obchodzić święta państwowe? (2/3)

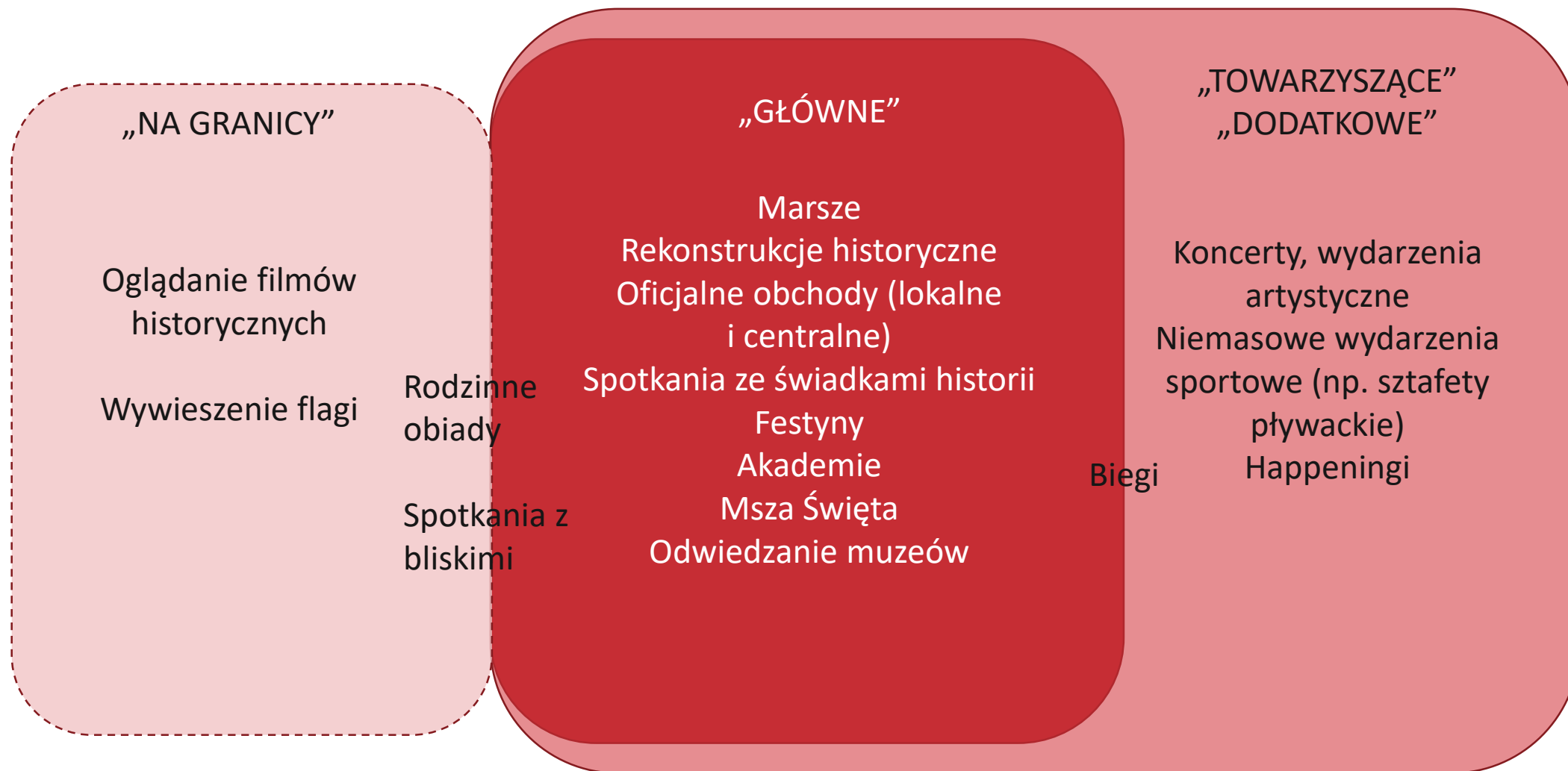

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

- Mniej oczywistą formą świętowania, ale również wymienianą przez badanych, może być także spędzenie czasu w domu: uroczysty obiad z rodziną, lektura tematycznej książki itp.
- Wydarzenia sportowe, w których może wziąć udział niewielka liczba osób, happeningi są zwykle traktowane jako formy „towarzyszące”, w których można uczestniczyć dodatkowo, będące „obok” głównych wydarzeń.
- Oglądanie filmów czy spotkania w gronie przyjaciół, znajomych były rzadziej i mniej spontanicznie wskazywane jako formy aktywnego świętowania.

Co to znaczy aktywnie obchodzić święta państwowe? (3/3)

Co zachęca do obchodów Święta Niepodległości? (1/2)

☺ **Najważniejsze święto:** respondenci spontanicznie wskazywali na ogromną wagę wydarzenia, jako jednego z tych, które najbardziej wpłynęły na losy kraju: po wielu latach bycia pod zaborami Polska odzyskała niepodległość.

Wydaje mi się, że dla Polaków jest to najważniejsze święto w ciągu roku: odzyskaliśmy niepodległość, jesteśmy Polakami, możemy mówić po polsku, spotykać się w jakiś grupach, (...); wydaje mi się, że dla Polaków to nie ma nic ważniejszego. FGI Warszawa, 18-35 lat, aktywnie świętujący

☺ **Poczucie wspólnoty:** tego dnia można poczuć, że wszyscy są razem, wziąć wspólnie udział w oficjalnych uroczystościach, a potem po prostu spotkać się nieoficjalnie w gronie znajomych. Jest niewielu przeciwników świętowania niepodległości: potencjalnie wszyscy mogą obchodzić święto razem, niezależnie od poglądów.

☺ **Oczywistość, poczucie obowiązku:** niektórzy nie podawali konkretnych argumentów, obchodzenie Święta Niepodległości jest dla nich czymś oczywistym, nie zastanawiają się nad tym. Jest to niejako „wdrukowane” do świadomości.

Wiadomo, Polska odzyskała niepodległość. FGI Warszawa, 36-65 lat, aktywnie świętujący

☺ **Manifestowanie wartości:** to odpowiedni dzień do zmanifestowania wyznawanych wartości: patriotyzmu, przynależności, przywiązania do ojczyzny.

☺ **Kultywowanie pamięci:** biorąc udział w obchodach można uczcić pamięć tych, którzy walczyli za ojczyznę, oddać im szacunek i hołd.

Co zachęca do obchodów Święta Niepodległości? (2/2)

☺ **Radosny charakter:** jest to święto, które wzbudza głównie pozytywne emocje, jest wiele „smutnych” świąt, a 11 listopada daje głównie powody do odczuwania radości i dumy.

☺ **Atrakcyjna oferta kulturalna:** można skorzystać z atrakcyjnej i szerokiej oferty kulturalnej. Każdy znajdzie coś dla siebie, szczególnie w dużym mieście.

Ja lubię uprawiać sport, bo zawsze ktoś organizuje coś fajnego, mam na myśli, że te maratony czy półmaratony są robione w bardzo fajnym miejscu, jest dużo ludzi, zawsze poprzedzone jakimś spotkaniem i zakończone jakąś przemową, jakimś koncertem. I jest to bardziej atrakcyjne niż takie zwykłe.., to jest ważne chyba dla każdego, bo wychowaliśmy się w Polsce. FGI Warszawa, 18-35 lat, aktywnie świętujący

☺ **Okazja do przekazywania dzieciom wyznawanych wartości i wiedzy o historii**

☺ **Nadzieja na jedność**

☺ **Moda**

☺ **Przy okazji:** osoby, które lubią sport, np. biegają, wykonując swoją pasję przy okazji mogą uczcić odzyskanie niepodległości - wziąć udział w Biegu Niepodległości.

Co zniechęca do obchodów Święta Niepodległości? (1/2)

☹ **Obawa o bezpieczeństwo:** dotyczy przede wszystkim marszów odbywających się w Warszawie. Nadmiar służb mundurowych, race, agresywne zachowania, możliwość „oberwania butelką w łeb” pogłębia te obawy.

Ja jestem z mniejszego miasta ok. 50 tys. Kiedy zacząłem studiować, przyjechałem akurat do Warszawy ok 13-14 tego dnia do Warszawy, nie zapomnę widoku, gdzie od prawej do lewej stali policjanci z całym wyposażeniem na stacji Śródmieście. To nie sprawia takich uczuć, że człowiek się czuje bezpiecznie, najlepiej wyjść i jechać szybko do domu, żeby nie dostać. Miałem nawet na zajęciach jak są obchodzone święta tego typu w krajach, tam nie ma aż tak, są takie bardziej święta, że ludność się integruje a nie, że trzeba kontrolować. Mi się kojarzy 11 listopada z zamieszkami, awanturą, która nie wpływa pozytywnie. FGI Warszawa, gr. nieświętujących, osoby w różnym wieku

12

☹ **Upolitycznienie, podziały:** tego dnia widoczne są podziały społeczne, co, zdaniem badanych, jest wykorzystywane przez działaczy politycznych. Przekaz medialny pogłębia negatywny wydźwięk.

Święto, w którym najbardziej widać podziały społeczne, przez to że jest upublicznione, każde ugrupowanie ma swój marsz, a marsz nie jest celem uczczenia święta, tylko..-demonstracją podziałów. FGI Warszawa, gr. nieświętujących, osoby w różnym wieku

☹ **Brak możliwości:** w małym mieście osoby mają często niewielki wybór udziału w obchodach, są to zwykle wydarzenia o charakterze oficjalnym, jeżeli ktoś chce wziąć udział w czymś innym, np. Marszu Niepodległości, musi wyjechać do większego miasta. Dodatkowo oferta jest też niewystarczająco promowana, nagłośniona.

Co zniechęca do obchodów Święta Niepodległości? (2/2)

☹ **Niechęć do masowych wydarzeń:** niektórzy wolą ten dzień spędzić w mniejszym gronie lub w samotności, masowe wydarzenia nie są dla nich atrakcyjne, wręcz wolą ich unikać. Kojarzą się też z bezmyślnością – tłum bezrefleksyjnie, mechanicznie bierze udział w obchodach.

☹ **Brzydka pogoda**

☹ **Nuda:** obchody 11 listopada kojarzą się z nudnymi, sztywnymi obchodami.

Ja mam obserwacje, że te obchody państwowe są sztywne i nie są atrakcyjne, a te organizowane społeczne, jest pełno frustracji i wreszcie są emocje, ale nie takie jakich oczekujemy. FGI Warszawa, gr. nieświętujących, osoby w różnym wieku

☹ **Wygoda:** czasami jest po prostu wygodniej spędzić ten dzień w domu, np. obejrzeć obchody w TV. Szczególnie gdy ma się dziecko, jest brzydka pogoda, taka forma pozwala na uniknięcie niebezpieczeństw, które mogą pojawić się w przestrzeni publicznej (ta obawa dotyczy głównie Warszawy).

Świętowanie niepodległości w wielkim i mniejszym mieście –podstawowe różnice

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

Warszawa

- **Dużo możliwości** spędzania 11 listopada: wydarzenia masowe (np. marsze, biegi, oficjalne uroczystości) i bardziej kameralne, niszowe (np. rajdy rowerowe, wydarzenia kulturalne w dzielnicowych ośrodkach kultury).
- **Indywidualizacja:** dopasowywanie sposobów świętowania do zainteresowań i światopoglądu.
- **Więcej lęku i obaw** przed agresją w przestrzeni publicznej, więcej złych skojarzeń z 11 listopada niż w mniejszym mieście.

Skarżysko-Kamienna

- **Ograniczone możliwości** wspólnotowego obchodzenia święta lokalnie: badani wymieniali głównie obchody oficjalne, wizytę na cmentarzu, akademie szkolne i wydarzenia w Miejskim Centrum Kultury jako dostępne w mieście możliwości. Wyraźne jest także poczucie niedoinformowania o dostępnych w mieście sposobach świętowania.
- **Oglądanie obchodów centralnych w telewizji i wyjazdy do większego miasta - atrakcyjną alternatywą** dla udziału w lokalnych wydarzeniach.
- **Unifikacja:** badani ze Skarżyska Kamiennej, którzy 11 listopada zostają w mieście i chcą włączyć się w obchody, spędzają ten dzień w podobny sposób: uczestnictwo we mszy za ojczyznę, wspólne przejście pod Pomnik Bojowników o Wolność i Niepodległość, złożenie kwiatów, przemówienia władz lokalnych.
- **Poczucie powtarzalności** („co roku obchody wyglądają dokładnie tak samo”).
- **Znacząca rola Kościoła** w obchodach (udział we mszy za ojczyznę, w której uczestniczą też lokalne władze, jako stały punkt obchodów).

Jak postrzegane są popularne sposoby świętowania niepodległości? (1/2)

W trakcie badania omawialiśmy różne sposoby obchodzenia Święta Niepodległości.

- **Rekonstrukcje, parady:** postrzegane jako idealne dla rodzin z dziećmi, interesujące, umożliwiające kontakt z „żywą” historią, inspirujące.
- **Marsze:** emocjonalne, wspólnotowe, tożsamościowe, intrygujące ze względu na ich całkiem odmienny obraz w zależności od medium, ale też budzące obawy, postrzegane jako dzielące, wykluczające.
- **Bieg Niepodległości:** radosne, łączące, apolityczne, włączające w świętowanie osoby mało zainteresowane samym świętem, a bardziej fizyczną aktywnością.

Fot. Wistula, CC BY-SA 3.0

Fot. Starscream, CC BY-SA 3.0

Jak postrzegane są popularne sposoby świętowania niepodległości? (2/2)

W trakcie badania omawialiśmy różne sposoby obchodzenia Święta Niepodległości.

- **Oficjalne obchody** (centralne i lokalne): postrzegane jako nudne, sztywne, upolitycznione, ale też pokazujące ciągłość, niezmienność i budzące szacunek, dobre dla rodzin z dziećmi (jako sposób na przekazywanie wyznawanych wartości).
- **Koncerty, wydarzenia artystyczne**: traktowane jako dodatek, dobre zakończenie dnia a nie główne obchody.
- **Happeningi** (na przykładzie „Obejmij Polskę”): miłe, ciepłe, radosne, ale mało podniosłe; w przypadku prezentowanego przykładu badani dystansowali się od pomysłu obejmowania obcych osób.
- **Niemasowe wydarzenia sportowe** (na przykładzie pływackiej Sztafety Niepodległości): ciekawa propozycja, ale postrzegana jako zbyt „wyspecjalizowana”, nie pozwala na świętowanie w większym gronie (w odróżnieniu od Biegu).

Fot. Patryk Matyjaszczyk, CC BY-SA 3.0

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

Autorki komunikatu:
Zuzanna Maciejczak
Marlena Modzelewska
(Dział Badań, Narodowe Centrum Kultury)